

บทที่ ๓

กระบวนการสร้างอุโบสถกลางน้ำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ผ่านมาได้อธิบายถึงเรื่องของอุโบสถในพระพุทธศาสนาครั้งพุทธกาล ในบทที่ ๓ นี้ จะกล่าวถึงการสร้างอุโบสถกลางน้ำ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งการทํางานไว้ ๔ ประเด็นได้แก่ (๑) แนวคิดการสร้างอุโบสถตามยุคสมัยจาก สุโขทัย-รัตนโกสินทร์ (๒) แนวคิดในการสร้างอุโบสถของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๓) รูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบของอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๔) กระบวนการสร้างอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามลำดับ

๓.๑. แนวคิดการสร้างอุโบสถตามยุคสมัยจากสุโขทัย-รัตนโกสินทร์

แนวคิดการสร้างอุโบสถในวิถีธรรมนิยมปฏิบัติของไทยครั้งอดีต นิยมสร้างอุโบสถกัน ๒ แบบ คือ อุโบสถในน้ำ, อุโบสถบนบก^๑ แบ่งแนวคิดการสร้างอุโบสถตามยุคสมัยได้ดังนี้

๓.๑.๑. แนวคิดการสร้างอุโบสถสมัยสุโขทัย

ตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๑ คนไทยได้ตั้งอาณาจักรเป็นรัฐอิสระอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิ^๒ อุโบสถไทยในระยะแรกเริ่มเช่นเดียวกับประเทศอินเดีย คือยังไม่มีคามจำเป็นที่ต้องสร้างให้เป็นอาคารถาวร ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่เปิดโล่ง อาศัยเพียงแนวสีมาปักแสดงเขตสำหรับทำสังฆกรรม หรือในบางแห่งอาศัยใต้เงาไม้ของโคตหินที่ชะง่อนยื่นเหมือนปีกหลังคาสำหรับเป็นที่กันแดดกันฝน เช่น พื้นที่ทำสังฆกรรมที่พบในอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี กระทั่งในสมัยทวารวดีปรากฏถึงหลักฐานในการทำเป็นโรงอุโบสถ^๓ ส่วนศิลปะเชียง

^๑ รศ.สมคิด จิระทัศนกุล, วัด : พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔). หน้า ๖๕.; อุโบสถในน้ำ หรือ “โบสถ์แพ” หรือ “โบสถ์น้ำ” หมายถึงอุโบสถที่สร้างขึ้นในน้ำ เพื่อใช้น้ำเป็นสิ่งที่กำหนดเขตแดนเพื่อทำสังฆกรรม, อุโบสถบนบก หมายถึงอุโบสถที่สร้างขึ้นบนผืนดิน มีการกำหนดเขตสีมาด้วยใบเสมา เป็นแบบอย่างที่พบได้ทั่วไป

^๒ ผศ.ดร.จรรุภรณ์ พึ่งเกียรติ, พุทธศิลป์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.) หน้า ๑๔๙.

^๓ รศ.สมคิด จิระทัศนกุล, รู้เรื่อง วัด วิหาร โบสถ์ เจดีย์ พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มิวเซียมเพลส, ๒๕๕๔). หน้า ๙๓.

แสนที่ตั้งรกรากอยู่ทางเหนือของไทย^๔ มีพระธาตุเจดีย์เป็นแกนหลักประธานของวัดมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ตามมาด้วยวิหาร ส่วนอุโบสถมีความสำคัญรองจากวิหาร มีขนาดเล็ก รูปแบบโดยทั่วไปไม่แตกต่างจากวิหาร การอุปสมบทพระจะกระทำบนเกาะกลางแม่น้ำ คือใช้เขตน้ำแทนสีมา^๕

สมัยสุโขทัย ทางด้านศาสนานี้ได้สืบพระพุทธศาสนาจากเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมาเจริญถึงขีดสุดในสมัยพระยาลิไท ทรงมีศรัทธาแรงกล้า ออกผนวช และทรงนิพนธ์หนังสือ “ไตรภูมิพระร่วง” จัดว่าเป็นยุคทองของศิลปะสมัยสุโขทัย ในตอนต้น หลักฐานที่เป็นจดหมายเหตุในจารึกบนแผ่นศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๙ แสดงให้เห็นว่าอุโบสถในสมัยนั้น เป็นไปในลักษณะ นทีสีมา หรืออุโบสถน้ำคือยกแพในท้องน้ำมีตระพังหรือแม่น้ำ แล้วสมมติสีมาขึ้นมาเพื่อทำสังฆกรรมเป็นคราวๆไป ตามคติแห่งลังกาวงศ์^๖ รูปธรรมชัดเจนในการทำเป็นโรงอุโบสถมีปรากฏอยู่เพียงเฉพาะในวัดที่สำคัญๆ เท่านั้น วัดอุประสงค์ในการสร้างวัดไม่เกี่ยวข้องกับการทำสังฆกรรมของภิกษุโดยตรง อุโบสถจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้าง ภิกษุในแต่ละวัดเมื่อจะทำสังฆกรรมมักอาศัยการไปชุมนุมรวมกัน ณ วัดใดวัดหนึ่ง ที่มีโรงอุโบสถเพื่อทำพิธีกรรมร่วมกัน^๗ อุโบสถมีสีมากำหนดเขตโดยรอบ อยู่ห่างไปเป็นเอกเทศ มีขนาดไม่ใหญ่นัก แคเพียงพอให้ภิกษุจำนวน ๒๑ รูปได้ประกอบพิธีสังฆกรรมและไม่ได้เน้นความสำคัญเท่าวิหาร^๘

๓.๑.๒. แนวคิดการสร้างอุโบสถสมัยอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาสถาปนาขึ้นโดยพระเจ้าอู่ทองใน พ.ศ.๑๘๙๓ เป็นเมืองหลวงของสยามเป็นเวลานานถึง ๔๑๗ ปี มีกษัตริย์ปกครองทั้งหมด ๓๔ พระองค์ โดยมาจาก ๕ ราชวงศ์คือ อู่ทอง สุพรรณบุรี สุโขทัย ปราสาททองและบ้านพลูหลวง ในส่วนของสถาบันกษัตริย์ใช้พิธีกรรมฮินดูและพราหมณ์ ตามแนวผสม “ธรรมราชา” เป็นพุทธศาสนา ศิลปะสมัยอยุธยาแบ่งได้ ๓ ช่วง ช่วงแรกตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทองจนถึงสมัยพระบรมไตรโลกนาถ^๙ แนวคิดสำหรับการสร้างอุโบสถนั้น นิยมแยกอุโบสถไปอยู่เป็นสัดส่วนต่างหาก และมีขนาดเล็กกว่าวิหาร^{๑๐} ช่วงกลางเริ่มจากสมัยพระบรมราชาธิราชที่ ๓ จนถึงสมัยพระอาทิตย์วงศ์ และ

^๔ ผศ.ดร.จรรุวรรณ ฟุ้งเกียรติ, พุทธศิลป์ หน้า ๑๖๕.

^๕ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖๘.

^๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๕๑, ๑๗๔.

^๗ รศ.สมคิด จิระทัศนกุล, วัด : พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔). หน้า ๙๕.

^๘ ผศ.ดร.จรรุวรรณ ฟุ้งเกียรติ, พุทธศิลป์, หน้า ๑๗๔.

^๙ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๕๒.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๘๗.

ช่วงปลายเริ่มขึ้นในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง จนสิ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา^{๑๑} สมัยนี้ วิหารถูกลดความสำคัญลง อุโบสถมีความสำคัญมากที่สุด จะถูกสร้างอยู่ข้างหน้าหรือควบคู่กับวิหาร^{๑๒}

๓.๑.๓.แนวคิดการสร้างอุโบสถสมัยกรุงธนบุรี

พระเจ้าตากสินหลังจากกู้บ้านเมืองคืนมาได้แล้ว ตัดสินพระทัยย้ายราชธานีมาที่กรุงธนบุรี แม้ทพไทยสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกฯ ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตกับพระบางมายังกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินทรงเป็นนักปกครองและผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ และมีพระมหากรุณาธิคุณอันท่วมท้นต่อปวงชนชาวไทย^{๑๓} เนื่องจากสมัยกรุงธนบุรีเป็นช่วงระยะเวลาสั้นประมาณ ๑๒ ปี ไม่มีศิลปกรรมที่เด่นมากนัก ยังคงรักษาคติแบบแผนเดิมจากกรุงศรีอยุธยา เนื่องด้วยช่างในสมัยกรุงธนบุรีก็เป็นช่างฝีมือมาจากกรุงศรีอยุธยาทั้งสิ้น^{๑๔}

๓.๑.๔.แนวคิดการสร้างอุโบสถสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ ๑ พระราชกรณียกิจที่สำคัญคือการสร้างบ้านแปลงเมืองใหม่ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงสถาปนาวัด ทรงมีดำริจะสร้างวิหารเป็นที่ประดิษฐานไว้กลางเมืองอย่างวิหารพระโต วัดพนัญเชิงกรุงเก่า และเชิญพระพุทธรูปสำคัญจากเชียงใหม่ลงมาที่กรุงเทพมหานคร ประดิษฐานไว้ที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์พระราชวังบวร^{๑๕} อาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำในการสร้างอุดมการณ์ในการปกครองประเทศ โดยอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบหรือมาตรฐานที่จะกำหนดชีวิต^{๑๖}

รัชกาลที่ ๒ พระองค์ทรงมีความสามารถในการเชิงช่าง ซึ่งปรากฏผลงานที่บานประตูกลาง วิหารวัดสุทัศน์เทพวราราม โดยโปรดให้สลักลายชุดด้วยไม้แผ่นเดียว แล้วยกให้เข้ามาใน

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๒.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๐.

^{๑๓} ผศ.ดร.จากรุณ ฟังเคียร, พุทธศิลป์, หน้า ๑๕๔.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๖.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕.

^{๑๖} วัชร วัชรสินธุ์ “การศึกษาออกแบบสถาปัตยกรรมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม”

ห้องพระโรง ทรงสลักด้วยฝีมือพระหัตถ์ก่อน แล้วจึงให้ช่างทำต่อไป^{๑๗} ยังทรงสลักบานประตูหอไตร
วัดระฆัง ทรงสร้างวัด บูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ที่สำคัญคือวัดอรุณฯ^{๑๘}

รัชกาลที่ ๓ พระองค์ทรงพระราชศรัทธาในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากทั้งการสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนมากและปฏิสังขรณ์พระอารามหลวงครั้งใหญ่^{๑๙} อิทธิพล
วัฒนธรรมแบบจีนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของไทย โดยเฉพาะกับศาสนสถานซึ่งส่วนหนึ่งได้ปรากฏถึงอิทธิพลของแบบอย่างงานศิลปะของจีน
อย่างชัดเจน^{๒๐}

รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากอิทธิพลสมัยรัชกาลที่ ๓ คือ
เพื่อดำรงไว้ซึ่งแนวความคิดเดิมของฝ่ายธรรมยุติกนิกายของพระองค์ ที่มีจุดมุ่งมั่นในการฟื้นฟู
พระศาสนา เพื่อเหตุผลทางการเมืองอันเนื่องมาจากประเทศมหาอำนาจได้ชัยชนะจากการทำ
สงครามฝิ่นกับจีน หากยังคงสืบทอดแบบอย่างอิทธิพลศิลปกรรมของจีนอีกต่อไปในความเข้าใจ
ของมหาอำนาจเหล่านั้นย่อมมองว่าไทยคือประเทศบริวารของจีน^{๒๑}

รัชกาลที่ ๕ การพัฒนาในเชิงสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนานับแต่การสร้างกรุง
รัตนโกสินทร์มาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นเวลาประมาณ ๑๐๐ ปี ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดการ
ปรับเปลี่ยนรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผังเขตพุทธาวาส ผังอาคารฯ ซึ่งน่าจะเกิดจากอิทธิพล
ทางการเมือง ในความคิดของแต่ละพระองค์ที่ได้แสดงออกมาทางรูปแบบศิลปะ สถาปัตยกรรม
มีความแตกต่างกันออกไปตามรสนิยมหรือในเรื่องการเมืองแต่ละสมัย^{๒๒}

รัชกาลที่ ๖ มีผลงานเด่นชิ้นสำคัญคือ จิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดระฆังโฆสิต
าราม เขียนโดยพระวรรณวาทวิจิตร (ทอง จารุวิจิตร)^{๒๓}

^{๑๗} ศุภชัย อารีรุ่งเรือง. “การศึกษาการออกแบบพระอุโบสถในสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร)
หน้า ๒๘๘

^{๑๘} ผศ.ดร.จรรุวรรณ พึ่งเกียรติ, *พุทธศิลป์*, หน้า ๑๕๕.

^{๑๙} ผศ.ดร.จรรุวรรณ พึ่งเกียรติ, *พุทธศิลป์*, หน้า ๑๙๙.

^{๒๐} รศ.สมคิด จิระทัศนกุล. “พระอุโบสถและพระวิหารในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว.” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า ๓๔๑.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๓.

^{๒๒} ศุภชัย อารีรุ่งเรือง. “การศึกษาการออกแบบพระอุโบสถในสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร),
หน้า ๒๘๗ – ๒๘๘

^{๒๓} ผศ.ดร.จรรุวรรณ พึ่งเกียรติ, *พุทธศิลป์*, หน้า ๒๐๙.

รัชกาลที่ ๗ มีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังใหม่ที่พระระเบียงอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามเรื่องรามเกียรติ์ มีลักษณะประสานกลมกลืนกันในรูปแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ที่ให้ระยะใกล้ - ไกลแสดงความลึก^{๒๔}

รัชกาลที่ ๘ (ไม่มีข้อปรากฏในรัชกาลนี้) และรัชกาลที่ ๙ เป็นยุคสมัยของประชาธิปไตย มีศิลปินหลายท่านที่มีชื่อเสียงเด่น เช่น ศิลปินอาจารย์เฉลิม นาคีรักษ์ จากโรงเรียนเพาะช่างได้ชื่อว่าเป็นผู้ประยุกต์งานจิตรกรรมไทยประเพณีนิยม ด้วยรูปแบบและเนื้อหาที่งดงามอย่างใหม่ขึ้นมา ด้วยลักษณะธรรมชาติถึงอุดมคติของบรรพบุรุษ คงไว้ซึ่งความรู้สึกทางเชื้อชาติ

แนวคิดในการสร้างอุโบสถในสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้รับอิทธิพลของศิลปะ ๕ อย่าง คือ อิทธิพลศิลปะแบบอยุธยา, อิทธิพลศิลปะแบบสุโขทัย, อิทธิพลศิลปะแบบจีน, อิทธิพลศิลปะแบบตะวันตก และ ศิลปะแบบรัตนโกสินทร์แท้

๑) อิทธิพลศิลปะแบบอยุธยา ปรากฏอยู่ในยุคต้นของจักรีวงศ์ จัดวางตำแหน่งอุโบสถอยู่ตรงกึ่งกลางเป็นประธาน จะมีขนาดใหญ่มาก โดยถือคติว่า “อุโบสถเปรียบเสมือนเรือสำเภาที่แล่นฝ่าไปในห้วงน้ำแห่งโลกียสงสาร ที่เต็มไปด้วยคลื่นลมแรงอันน่ากลัว มุ่งไปสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์สู่ พระนิพพาน”^{๒๕}

๒) อิทธิพลศิลปะแบบสุโขทัย มุ่งเน้นไปทางสร้างสถูปกลมทรงลังกามากกว่าจะใช้เป็นแนวคิดในการสร้างอุโบสถ สืบเนื่องมาจากองค์รัชกาลที่ ๔ ครั้นทรงผนวชอยู่ได้เสด็จขึ้นไปธุดงค์ถึงเมืองเหนือและได้ทรงศึกษาเรื่องพระพุทธรูปเจดีย์ครั้งสมัยอยุธยา^{๒๖}

๓) อิทธิพลศิลปะแบบจีน ในสมัยของรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงค้าขายกับจีนจึงเกิดนิยมแบบอย่างศิลปะจีนมากขึ้น โดยทำอุโบสถเป็นแบบเรียบๆ ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา ฯลฯ หน้าบันนั้นเป็นลวดลายและใช้เศษกระเบื้องเคลือบหรือถ้วยชามตัดเป็นรูปประดับลายเครือเถา มีดอกไม้ใบไม้ ตามลักษณะธรรมชาติมีสีสันสวยงามแปลกตา^{๒๗}

๔) อิทธิพลศิลปะแบบตะวันตก นับตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ – ๖ ได้รับอิทธิพลตะวันตกมาและปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยเพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้ บางอุโบสถก่อสร้างเลียนแบบวัดฝรั่งศิลปะโกธิค เช่น อุโบสถวัดสัมพันธวงศ์^{๒๘}

^{๒๔} ผศ.ดร.จรรุวรรณ ฟุ้งเทียร, พุทธศิลป์, หน้า ๒๑๐.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๗.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๙.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๙.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๑.

๕) ศิลปะแบบรัตนโกสินทร์แท้ ที่มีคุณค่าสูงสุดในการวางแผนผังและวางรูปแบบอาคาร คือ การสร้างบริเวณพุทธาวาสวัดพระเชตุพน กรุงเทพมหานคร เพราะเป็นการจัดอุโบสถ วิหารทิศ เบริงคด สถูป เจดีย์ราย และศาลารายได้อย่างมีจังหวะจะโคนรับกันอย่างเหมาะสมสวยงาม^{๒๕}

๓.๒. แนวคิดในการสร้างอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานที่ตั้งเดิมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และวัดศรีสุदारามวรวิหาร แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ไม่เอื้อต่อการที่ให้การศึกษแก่พระพุทธศาสนิกชนได้อย่างเพียงพอ ทั้งยังไม่สะดวกในการติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี เหตุนี้ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรูปปัจจุบัน จึงมีแนวคิดที่จะหาสถานที่สร้างศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ ให้สามารถรองรับการขยายตัวของกิจการมหาวิทยาลัยในปัจจุบันและอนาคต ประจวบเหมาะกับการเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ นายแพทย์รัศมี คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร มีความจำนงถวายที่ดินโฉนดเลขที่ ๗๘๘๘ และ ๗๘๘๙ จำนวน ๘๔ ไร่ ๑ งาน ๓๗ ตารางวา ณ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อมาวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่มหาวิทยาลัย ณ สำนักงานที่ดินอำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๒๖} และคุณหญิงสมปองได้ขอไว้แต่ตอนทำพิธีถวายในปี ๒๕๔๒ ว่า เมื่อถวายที่ดินแล้วมหาวิทยาลัยต้องเริ่มก่อสร้างทันทีอย่าเก็บที่ดินไว้เฉยๆ^{๒๗} และนับตั้งแต่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดงานวันปิยมหาราชที่ท้องสนามหลวงเป็นแห่งแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ) ได้แสดงปาฐกถาก่อนทอดผ้าป่าทุกครั้ง โดยมีชยันโตไพฑูริย์ไว้ตรงหน้าท่าน เหตุที่พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ) ได้เสนอให้คณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดงานวันปิยมหาราชในปี ๒๕๔๕ เนื่องจากมหาวิทยาลัยได้ก่อสร้างสำนักงานใหญ่ที่วังน้อยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ หลวงพ่อต้องการช่วยระดมทุนสร้างมหาวิทยาลัย

อุโบสถมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเรียกว่า “อุโบสถกลางน้ำ” อุปถัมภ์การก่อสร้างโดยพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ) เจ้าอาวาสวัด

^{๒๕} ผศ.ดร.จรรุวรรณ พึ่งเกียรติ, พุทธศิลป์, หน้า ๒๐๓.

^{๒๖} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จากนาลันทาถึงมหาจุฬา ฯ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๓) หน้า ๑๐๓.

^{๒๗} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คณะพุทธศาสตร์ ๖๕ ปี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๕), หน้า ๒๕.

ชลประทานรังษฤษดิ์ และคณะพุทธศาสนิกชนทั่วไป โดยได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘^{๓๒} อุโบสถกลางน้ำ ตั้งอยู่กลางสระน้ำลึกประมาณ ๑๑ เมตร บนเนื้อที่ ๖๐ ไร่ ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อใช้เป็นที่พักประกอบสังฆกรรมสำหรับพระภิกษุจากนานาประเทศที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ใช้เป็นที่ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๓๓}

๓.๓. รูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบของอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อุโบสถกลางน้ำออกแบบโดยรองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี ศิลปินแห่งชาติ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ ประเภทสาขาทัศนศิลป์ (ประยุกตศิลป์) สาขาย่อยสถาปัตยกรรม^{๓๔} อุโบสถกลางน้ำ สร้างบนพื้นที่ ๑๖ ไร่ เป็นลักษณะทรงไทยประยุกต์ ๒ ชั้น อยู่กลางสระน้ำขนาดใหญ่ เนื้อที่ ๖ ไร่ พื้นที่ใช้สอยชั้นบน ๑๖๐ ตารางเมตร รองรับพระสงฆ์ได้ ๒๕๐ รูป และมีลานล้อมรอบอุโบสถ พื้นที่ใช้สอยชั้นล่างเป็นฐานอุโบสถ มีขนาดกว้าง ๓,๕๐๐ ตารางเมตร รองรับพระสงฆ์ได้ ๔,๐๐๐รูป^{๓๕} อาคารอุโบสถสร้างเป็นลักษณะซ้อนรูป เมื่อมองจากด้านนอกจะเห็นอุโบสถชั้นเดียว มีพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาประดิษฐานอยู่

องค์ประกอบภายนอกอุโบสถกลางน้ำ องค์ประกอบภายนอกนั้น บริเวณหน้าอุโบสถด้านซ้ายมีศาลาประดิษฐานรูปเหมือนพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ) ขนาดเท่าตัวจริงไว้ให้พุทธศาสนิกชนสักการบูชา ประดิษฐานพระประจำวันเกิดในศาลารายรอบอุโบสถอีก ๗ ศาลา^{๓๖} บริเวณฐานของอุโบสถด้านนอกจะใช้หินทรายเขียว ซึ่งเป็นหินแบบเดียวกับที่ใช้สร้างปราสาทหินนครวัด ประเทศกัมพูชา แกะสลักเป็นภาพนูนต่ำเกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนไทยในภาคต่างๆ^{๓๗} ที่ด้านข้างของฐานอุโบสถจะมีบันไดรูปวงรี โดยที่บันไดแต่ละบันไดมีการสลักเป็นเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีจุดที่น่าสนใจคือ มีการสลักเป็นรูปหมีแพนด้า “หลินปิง” ขณะอยู่ในอ้อมกอดของแม่ “หลินฮุ่ย” ส่วนด้านในของ

^{๓๒} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จากนาลันทาถึงมหาจุฬา ฯ, หน้า ๑๓๙.

^{๓๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังของอุโบสถกลางน้ำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๔๔.

^{๓๔} ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (art.culture.go.th/)

^{๓๕} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จากนาลันทาถึงมหาจุฬา ฯ, หน้า ๑๓๙.

^{๓๖} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังของอุโบสถกลางน้ำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๔๕.

^{๓๗} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จากนาลันทาถึงมหาจุฬา ฯ, หน้า ๑๓๙

ฐานอุโบสถ เป็นภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังเรื่องศีล ๕ และภาพวาดเหตุการณ์โคล้นยักษ์สินามิ ที่เกิดในประเทศไทย เพื่อเป็นการจารึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของไทยไว้^{๓๘}

องค์ประกอบภายในอุโบสถกลางน้ำ ภายในประกอบด้วย พระพุทธรูป ชื่อเต็ม พระรัตนโกสินทร์ทรงเครื่อง พระประธานในอุโบสถกลางน้ำเป็นพระรัตนโกสินทร์ทรงเครื่อง^{๓๙} พระพุทธรูปปางปราบพระยาชมพูบดีหรือปางทรงเครื่อง ลักษณะพระพุทธรูปที่เหมือนสามัญชน ยิ่งขึ้นทุกทีแม้ว่าจะต้องรักษาพระพุทธรูปลักษณะที่สำคัญบางประการไว้ เป็นต้นว่ามีพระเกตุมาลา รัศมีเปลว พระเกศาขมวดเป็นปม ใบพระกรรณยาว พระพุทธรูปลักษณะโดยทั่วไปคล้ายศิลปะต้นแบบสุโขทัย แต่ใส่กล้ามเนื้อตามพระวรกายคล้ายคนจริง เช่น วงพระพักตร์ ตามพระหัตถ์ ลำพระกร พระบาท จีวรและสังฆาฏิจัดเป็นริ้วคล้ายพริ้วตามลม สวยงามเป็นธรรมชาติ^{๔๐} พระพุทธรูปปางโปรดพญาชมพูบดี หรือ ปางทรงเครื่องนั้น ของเดิมอยู่ในพระอิริยาบถ นั่งขัดสมาธิตามปกติ พระหัตถ์ซ้ายหงายวางบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาคำว่าวางบนพระชานุแบบมารวิชัย ต่างแต่ทรงเครื่องต้นอย่างพระมหากษัตริย์ไทย พระทรงเครื่องเข้าใจว่าเดิมคงจะมีแต่ปางเดียว คือปางนี้ ปางอื่นยังไม่เห็นมีที่ไหน ครั้นเมื่อรัชการที่ ๓ ทรงสร้างปางห้ามพระญาติขึ้นไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (โบสถ์พระแก้ว) คนจึงพอใจสร้างตามกันดกตื้น และได้เปลี่ยนสร้างปางอื่น ๆ ขึ้นเป็นแบบทรงเครื่องอีกหลายปางด้วยกัน บัดนี้ดูเหมือนจะคลายความนิยมสร้างพระทรงเครื่องลงมากแล้ว^{๔๑}

การสร้างพระพุทธรูปที่ขนาดหน้าตัก ๒๐ นิ้วขึ้นไป จัดว่าเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ โดยมากสร้างไว้เป็นพระประธานในอุโบสถหรือวิหาร โดยมีลำดับการสร้างพระพุทธรูปเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตอนการปั้นหุ่น ช่างปั้นโบราณจะใช้ดินเหนียวคุณภาพดีมีสีเหลืองเรียกว่า ดินขี้จุหลิม นวดผสมกับทรายละเอียดโดยการเหยียบให้เข้ากัน จากนั้นจึงเริ่มปั้นส่วนต่างๆ ขึ้นมาเป็นองค์พระ ถ้าเป็นการปั้นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ อาจต้องปั้นส่วนต่างๆ ของพระวรกายแยกกัน เช่น นิ้วพระหัตถ์ นิ้วพระบาท พระกรรณ รัศมี และเม็ดพระศก แล้วจึงนำมาประกอบกันในภายหลังตกแต่งองค์พระทั้งด้านนอกและแกนในให้ได้สัดส่วนสวยงามเกลี้ยงเกลาตามศิลปะสมัยนิยม เมื่อปั้นหุ่นหรือพิมพ์ได้รูปแล้วก็มาถึงขั้นตอน การเข้าขี้ผึ้ง ก่อนนำไปหล่อต่อ

^{๓๘} <http://www.komchadluek.net> ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

^{๓๙} ไทยรัฐออนไลน์ โดย ทีมข่าวไทยรัฐออนไลน์ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕, ๑๔:๑๑ น.

^{๔๐} ผศ.ดร.จรรุวรรณ พึ่งเตียร, **พุทธศิลป์**, หน้า ๒๐๓.

^{๔๑} พระพิมพ์ลัทธิ ราชนิกิต (ชอบ อนุจาริมหาเถร), **ตำนานพระพุทธรูปปางต่าง ๆ**, [ออนไลน์]

แหล่งที่มา: http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=category&id=79&Itemid=274

ทามูลวูลงบนหุ่นพระซี่ผึ้งเสียก่อน เพื่อให้เนื้อของแบบพิมพ์เรียบสนิท ที่สำคัญคือช่วยรักษาความชัดเจนของรูปร่างและลวดลายขององค์พระไว้อย่างดีด้วย ตอกทอยเข้าไปในหุ่นเพื่อรับน้ำหนักให้สมดุลกัน หุ่นที่ทามูลวูลวเมื่อแห้งดีแล้วนำมาพอกด้วยดินเหนียวผสมทรายให้ทั่วอีกรอบ ก่อนนำออกผึ่งลมหรือตากแดดให้แห้งสนิท ต่อไปคือการเข้าลวด เมื่อผูกเหล็กเรียบร้อยแล้ว นำดินเหนียวพอกทับแม่พิมพ์อีกครั้งให้มิดลวด ขั้นตอนนี้เรียกว่า ทับลอก จากนั้นจึงปั้นปากจอกหรือชนวนปิดบริเวณปากทางที่จะเททอง

๒. ขั้นตอนการหล่อพระพุทธรูป ภาษาช่างเรียกขั้นตอนการหล่อพระพุทธรูปว่า การเททอง หมายถึง การสุ่มทองหรือหลอมโลหะ ให้ละลายเป็นของเหลวแล้วเทโลหะหรือทองนั้นลงในแม่พิมพ์ การหล่อพระนิยมใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงเผาหุ่นและใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิงในการหลอมโลหะ ก่อนเททองต้องทำการสุ่มไฟหุ่นให้ร้อนจัดเพื่อสารถีซี่ผึ้งที่ปั้นเป็นหุ่นอยู่ภายในหลอมละลายไหลออกมาจากแม่พิมพ์ทางช่องชนวนจนหมด และเผาแม่พิมพ์ต่อไปจนสุกพร้อมที่จะเททองหล่อพระได้ การหล่อพระพุทธรูปขนาดใหญ่ต้องทำนั่งร้านสำหรับเททอง พระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่หรือมีความสูงมากๆ จะใช้วิธีหล่อเป็นสองท่อนแล้วนำมาประกบกัน เมื่อเผาแม่พิมพ์ได้ที่ขณะเดียวกับทองที่หลอมในเบ้าละลาย เตรียมยกเบ้าทองไปเทลงในแม่พิมพ์ การเททองต้องเทติดต่อกันมิฉะนั้นจะไม่ต่อเนื่องเป็นเนื้อเดียว ภายหลังการเททองเสร็จแล้วต้องปล่อยให้ทองในแม่พิมพ์เย็นตัวจึงจะจัดการทุบแม่พิมพ์ดินออกได้ รื้อแกล้วดที่รัดแม่พิมพ์ออกให้หมด ถอนหรือตัดทอยออกแล้วใช้ตะไบหยาบขัดให้ทั่วทุกมุม พระพุทธรูปสำเร็จก็จะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด

๓. ขั้นตอนการขัดแต่งพระพุทธรูป เมื่อทำการหล่อแล้วจึงต้องมีการขัดแต่งผิวให้มันเงา ขั้นตอนการขัดมันในปัจจุบันนิยมใช้เครื่องขัดกดจี้กับองค์พระจนผิวเรียบเกลี้ยง จากนั้นเปลี่ยนผ้าขัดเงาให้เป็นผ้าที่มีความนุ่มปุยขัดต่อโดยใช้ยาขัดเงาสีแดงเป็นตัวเพิ่มความแวววาว จึงลงรักปิดทองด้วยการนำองค์พระล้างน้ำให้สะอาดก่อนลงรัก ใช้น้ำรักผสมสมุกบดให้เข้ากันจนข้นแข็งไม่ติดมือ นำน้ำรักมาเกลี่ยให้ทั่วองค์พระปล่อยให้แห้งประมาณ ๑๐-๒๐ วัน เมื่อรักแห้งสนิทขัดอีกครั้งด้วยกระดาษทรายลบสันคมและรอยคลื่นออกให้เกลี้ยงเกลา ล้างน้ำให้สะอาดทิ้งไว้ให้แห้ง เมื่อองค์พระแห้งแล้วใช้แปรงจุ่มลงทาให้ทั่ว ผึ่งลมรอจนแห้งแล้วใช้น้ำรักทาซ้ำอีกครั้ง คลุมองค์พระด้วยผ้าชุบน้ำทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ ชั่วโมง ปิดทองแล้วเกลี่ยให้ทั่วตลอดองค์ เมื่อเสร็จสมบูรณ์ก็มาถึงพิธีการเบิกพระเนตร สำหรับตาดำนิยมใช้นิลดำทำเป็นรูปทรงไข่ ตาขาวใช้เปลือกหอยมุกไฟ ปอกเปลือกนอกออก แต่งด้วยตะไบแล้วนำไปติดโดยใช้น้ำรักผสมสมุก ตาหนึ่งข้างจะติดที่หัวตา ๑ อัน และหางตาอีก ๑ อัน เป็นอันเสร็จพิธีการปั้นและหล่อพระพุทธรูป

โดยมีพิธีเททองหล่อพระประธาน เพื่อประดิษฐานไว้ ณ อุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๑ พิธีเททองหล่อพระประธานมีขึ้น ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีงานพิธีอัญเชิญพระประธานขึ้นประดิษฐานบนฐานชุกชีในพระอุโบสถกลางน้ำ

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒ มีกำหนดการพิธีสมโภชพระประธาน และยกช่อฟ้าอุโบสถกลางน้ำ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถกลางน้ำนั้น สำหรับผู้วาดคือ นายเมืองสิงห์ จันทน์ฉาย ช่างวาดภาพชาวอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่เคยวาดภาพในลักษณะเช่นนี้มาแล้วหลายแห่ง อย่างเช่นที่วัดในพื้นที่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จุดเด่นของอุโบสถคือ จัดแสดงพระบรมสาทิสลักษณ์ที่แสดงถึงพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ องค์สถาปนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่รวบรวมเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น สีนามิ มีภาพของหลวงพ่อบุญญานันท์ภิกขุทั้งภาพอดีตและปัจจุบัน ที่สำคัญภาพยังสื่อสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมไทยที่แบ่งออกเป็นสีต่างๆ ภาพส่วนหนึ่งสื่อออกมาเป็นมือตบตีนตบ ปืน รวมทั้งเครื่องตรวจวัดถูระเบิดทางภาคใต้^{๕๒}

ในอุโบสถกลางน้ำ ได้เขียนจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องระดับบนผนังทั้งสี่ด้านมี ๑๖ ห้องภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๕๓}

ห้องภาพที่ ๑ ภาพเรือทิพย์พญานาคล่องลอยอยู่ท่ามกลางมหาสมุทรสีทันดร ซึ่งในเรือเขียนภาพกิจกรรมที่สำคัญของหลวงพ่อบุญญานันท์ภิกขุ ประกอบด้วย ๑๘ กลุ่ม คือ ภาพหลวงพ่อบัณฑิต ปทุมุตตรโร, ภาพโยมแม่กับท่าน, ภาพหลวงพ่ที่วัดปัญญานันทาราม, ภาพแสดงปาฐกถาธรรม ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ภาพรางวัลผลงานในรอบปลายกนก “ปัญญานันท์ทะแม่ทัพนธรรม” และรางวัลสังฆเงิน ในฐานะพระภิกษุผู้เผยแผ่ธรรมะยอดเยี่ยมประจำปี ๒๕๒๐ จากสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย, ภาพอุ้มเด็ก (ลูกของลูกศิษย์) จากหนังสือ “รักลูกให้ถูกทาง”, ภาพตรวจงานก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ภาพอบรมพระธรรมทายาท, ภาพแสดงธรรมถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ภาพเป็นองค์แสดงธรรมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙, ภาพพระธรรมวิมลโมลี อดีตเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ กำลังแสดงปาฐกถาธรรม, ภาพรางวัลผลงานในรอบปลายกนก ได้แก่ ๑) ปริญาศิลปศาสตร์ดุสิตบัณฑิตกิตติมศักดิ์

^{๕๒} ทีมข่าวคมชัดลึก, (๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๕), “เปิดแล้วโบสถ์กลางน้ำหลวงพ่อบุญญา”, คมชัดลึก, [ออนไลน์], ๙ ย่อหน้า แหล่งที่มา: http://www.komchadluek.net/detail/20121029/143509/เปิดแล้วโบสถ์กลางน้ำหลวงพ่อบุญญา.html#UzbHD_I_tJc [๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕].

^{๕๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังของอุโบสถกลางน้ำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, หน้า ๕๔-๗๕.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ.๒๕๓๗ ๒)รางวัลเหรียญทอง Tobacco or Health Medal ๑๙๙๕ จากองค์การอนามัยโลก (ยูเนสโก) เนื่องในวันงดสูบบุหรี่โลก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๘ ๓) แสตมป์ที่ระลึกไปรษณีย์ไทย ภาพหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุถ่ายกับอุโบสถกลางน้ำ, ภาพรับสมณศักดิ์ พระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏหรือรองสมเด็จพระราชาคณะที่ “พระพรหมมังคลาจารย์” ไพศาลธรรมโกศล วิมลศีลาจารวินิจ พิพิธธรรมนิเทศ พิเศษวรกิจจานุกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี” ในปี พ.ศ.๒๕๔๗, ภาพสนทนาศรรคมกับท่านดาไลลามะ, ภาพสามสหายธรรม (ท่านพุทธทาสภิกขุ พระบุญชวน เขมาภิรต และหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) และ แสตมป์ที่ระลึกไปรษณีย์ไทย ภาพหลวงพ่อบุญญาภิกขุ นันทภิกขุคู่กับรูปเหมือนท่านพุทธทาสภิกขุ, ภาพนายชวน หลีกภัย สนทนาศรรคมกับหลวงพ่อบุญญาภิกขุ นันทภิกขุ, ภาพเทพชุมนุม, ภาพฉากประกอบเป็นเขาจักรวาลหรือไตรภูมิโลกัฐานฐานตอนต้นฐานจักรวาล ซึ่งมีศูนย์กลางเป็นเขาพระสุเมรุที่เรียงรายล้อมด้วยเขาสัตตบรรพตที่แวดล้อมด้วยวิมานทิพย์ของท้าวจตุโลกบาล เทวโลกทั้ง ๖ ชั้น พรหมโลก ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น เรียงรายสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับภายใต้พระอาทิตย์และพระจันทร์

ห้องภาพที่ ๒ ภาพประวัติท่านพุทธทาส ประกอบด้วยภาพ ๖ กลุ่ม คือ ภาพในวัยต่างๆ ของพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปัญโญ) หรือ ท่านพุทธทาสภิกขุ ตั้งแต่เป็นเด็กชายเงื่อม พานิช พระครูอินทปัญญาจารย์ (พ.ศ.๒๔๘๙) พระอรียันหมื่น พระราชาคณะชั้นสามัญ (พ.ศ.๒๔๙๓) พระราชชยแก้ว พระราชาคณะชั้นราช (พ.ศ.๒๕๐๐) พระเทพวิสุทธิเมธี พระราชาคณะชั้นเทพ (พ.ศ.๒๕๑๔) พระธรรมโกศาจารย์ พระราชาคณะชั้นธรรม (พ.ศ.๒๕๓๐), ภาพถ่ายที่รูปปั้นพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์จำลองที่สวนโมกขพลาราม, ภาพเทศนาธรรม ณ โบสถ์ธรรมชาติบนยอดเขาพุทธทอง, ภาพงานเผาศพท่านพุทธทาสที่จัดขึ้นบริเวณเขาพุทธทอง โดยปักเสาสี่มุมและคาดผ้าขาวเป็นพาดาน, ภาพกำลังเดินไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิต หลังจากมรณภาพตามคติความเชื่อของชาวพุทธ, ภาพที่ระลึกในการประชุมชาวพุทธนานาชาติ เนื่องในวันวิสาขบูชาโลก ปี พ.ศ.๒๐๑๑ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ มีผู้เข้าร่วมงาน ได้แก่ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปัญโญ) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) สมเด็จพระสังฆราช ประมุขสงฆ์ ผู้นำชาวพุทธ และพุทธศาสนิกชนจากหลายประเทศทั้งฝ่ายเถรวาท มหายาน และวัชรยานจำนวนกว่า ๑,๐๐๐ รูป/คน

ห้องภาพที่ ๓ ภาพพระพุทธรเจ้าทรงแสดง “โอวาทปาติโมกข์” แก่พระอรหันต์สาวก ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ ในวันเพ็ญมาฆบูชา โดยมีเหล่าเทพยดานางฟ้ารายล้อมประนมมือสาธุการ ซึ่งในพระไตรปิฎกมหาปทานสูตร ได้กล่าวไว้ว่า

ครั้งเมื่อเวลาล่วงไป ๖ ปี เหล่าเทวดาได้ประกาศว่า “ท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลายเวลาล่วงไป ๖ ปีแล้ว บัดนี้ถึงเวลาแล้ว พวกท่านพึงเข้าไปยังพันธุมดีราชธานีเพื่อแสดงปาติโมกข์” ภิกษุเหล่านั้น บางพวกเดินทางไปด้วยฤทธิ์ด้วยอาณูภาพของตน บางพวกเดินทางไปด้วยฤทธิ์ด้วย

อานูภาพของเทวดา เพียงวันเดียวเท่านั้น พวกเขายังคงพินิจพิเคราะห์ราชธานี เพื่อแสดงปาติโมกข์ พระพุทธองค์ทรงแสดงพระโอวาทปาติโมกข์... ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด การประกอบความเพียรในอธิจิต นี่คือการสั่งสอนในพระพุทธเจ้าทั้งหลาย...

ห้องภาพที่ ๔ ภาพประวัติเหตุการณ์บ้านเมืองในยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ประกอบด้วยภาพ ๗ กลุ่ม โดยอธิบายจากล่างขึ้นไปหาบน คือ ภาพทรงประกาศเลิกทาส เมื่อ ร.ศ.๑๒๔ (พ.ศ.๒๔๔๘), ภาพหมู่ทรงฉายกับพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระวรราชเทวี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ และเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณที่พลับพลาปากแพรก เมื่อคราวเสด็จประพาสไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ.๒๔๓๑, ภาพทรงฉายกับพระเจ้าชาร์นิโคลัสที่ ๒ แห่งรัสเซีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐, ภาพทรงผนวช, ภาพทรงพระยศ, ภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย (ก่อนน้ำท่วม) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ มีชื่อเดิมว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๔๓๙ โดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นอนุสรณ์เฉลิมพระเกียรติยศของพระองค์สืบไป, ภาพเหล่าเทวดานางฟ้ารายล้อมประนมมือสาธุการ

ห้องภาพที่ ๕ ภาพพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เขียนเล่าเรื่องผ่านขบวนเรือพระที่นั่งทรงเสด็จทางชลมารค โดยหัวเรือพระที่นั่งหันหน้าสู่พระประธานประกอบด้วยภาพ ๑๓ กลุ่ม โดยอธิบายจากซ้ายไปขวา คือ ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ตั้งแต่ครั้งทรงพระเยาว์ ภาพทรงชุดลูกเสือ ทรงอยู่ในอ้อมกอดของพระบรมราชชนก ทรงฉายกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงชุดราไทย ทรงฉายกับพระบรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล, ภาพทรงผนวช และทรงออกบิณฑบาต รวม ๓ ภาพ, ภาพทรงเกลิงถวัลย์สิริราชสมบัติ, ภาพฉายกับพระบรมราชชนนี, ภาพพระบรมมหาราชวัง, ภาพพระบรมวงศานุวงศ์ในรัชกาลที่ ๕ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี, ภาพพระราชกรณียกิจที่สำคัญต่างๆ ทรงงานเพื่อปวงชนชาวไทยในถิ่นทุรกันดาร รวม ๓ ภาพ, ภาพทรงนมัสการสมเด็จพระญาณ

สังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), ภาพพระราชนิพนธ์มหาชนก ตอนเรือล่ม, ภาพหลินปิง หมี่แพนด้าที่เกิดในประเทศไทย, ภาพขบวนเรือพระที่นั่งเสด็จทางชลมารค โดยมีพสกนิกรเฝ้ารับอย่างเนืองแน่นริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา, ภาพเสด็จออกมหาสมาคม ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม เนื่องในวโรกาสครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี (วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙) ท่ามกลางประชาชนที่มารอเฝ้าฯรับเสด็จและร่วมถวายพระพร, ภาพเทพชุมนุม

ห้องภาพที่ ๖ ภาพमारผज्ज ในคัมภีร์ปฐมสมโพธิกถา ประเฑที่ ๙ “मारวิชัยปริวรรต” กล่าวถึงพระยาวัสวดีมารคอยตามรังควานพระมหาบุรุษหมายขัดขวางมิให้ทรงบรรลุธรรมวิเศษ ได้ประชุมโยธามารแล้วขึ้นช้างคิริเมฆส์เป็นคชาธาร กริธาทัพเข้าล้อมมหาโพธิบัลลังก์ที่พระองค์ประทับ พยายามคุกคามด้วยประการต่างๆ พระองค์ทรงคำนึงถึงบารมี ๑๐ ที่ทรงบำเพ็ญมาในอดีตชาติ และประชุมกำลัง ๗ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา หิริ โอตตัปปะ ตั้งพระปณิธานขอให้มิชยชนะแก่เหล่ามาร ทรงอธิฐานขอให้พื้นปฐพีเป็นสักขีพยาน พระนางพสุธรวิเนดากราบทูลว่า ข้าพระบาททราบซึ่งสมภารบารมีที่พระองค์ทรงสั่งสม...นางพระธรณีบิดน้ำในโมลีให้ไหลเป็นท่อธารามหรรณพ หมู่เสนามารมีอาจดำรงกายอยู่ได้ก็ล่อยไปตามกระแสน้ำไปติดขอบจักรวาล ส่วนพระยาวัสวดีมารประนมหัตถ์นั้มัสการ ยอมปราชัยพ่ายแพ้ยญูบารมีของพระมหาบุรุษแล้วอันตรธานหายไป^{๔๔}

ห้องภาพที่ ๗ ภาพเทพบุตรประโคนธรรพบรรเลงทิพย์ดุริยางค์เป็นหัวหน้าของเหล่าคนธรรพ ซึ่งเป็นอมมนุษย์ครึ่งเทวดา อาศัยอยู่บนสวรรค์จตุมหาราชิกา

ห้องภาพที่ ๘ ภาพบัณฑิตสีหะ เป็นราชสีห์ที่กินเนื้อเป็นอาหาร เป็นนักล่าขนาดใหญ่ ลำตั้ตั้งแต่กว้าง คววย ช้าง เป็นต้น มีขนสีเหลืองอ่อนหรือขาวเหลือง

ห้องภาพที่ ๙ ภาพหงส์ เป็นนกเทพตระกูลชั้นสูง มีความสง่างาม รูปร่างสวยงาม เสียงร้องไพเราะ เป็นพาหนะของพระพรหม

ห้องภาพที่ ๑๐ ภาพปลาศตฤคมัศยา เป็นปลาที่มีอิทธิฤทธิ์ ได้รับพรจากพระวิษณุเขabenหัวนั้นมิไ้เพื่อช่วยลากเรือต่างๆ เมื่อน้ำท่วมโลก

ห้องภาพที่ ๑๑ ภาพพญานาค เป็นสัตว์ที่มีอิทธิฤทธิ์ และมีชีวิตใกล้เคียงกับคน สามารถแปลงเป็นคนได้

ห้องภาพที่ ๑๒ ภาพม้าดุรงค์ปักษิณ เป็นม้าที่มีปีกและหางเหมือนนก มีกายขาวบริสุทธิ์ ส่วนขนคอ กีบ และหางมีสีดำสนิท

^{๔๔} กรมศิลปากร, ปฐมสมโพธิกถา, พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, (กรุงเทพมหานคร: สมใจการพิมพ์. ๒๕๕๖), หน้า ๘๒-๘๒.

ห้องภาพที่ ๑๓ ภาพพญาครุฑ เป็นพญาแห่งนก มีรูปเป็นครึ่งคนครึ่งนกอินทรี มี
อาณูภาพและพละกำลังมหาศาล แข็งแรง บินได้รวดเร็ว มีสติปัญญาเฉียบแหลม

ห้องภาพที่ ๑๔ ภาพวารีกุญชร เป็นช้างที่มีครีบและหางเป็นปลา ว่ายน้ำเก่งเมื่อใดที่
มีน้ำท่วมโลก วารีกุญชรนี้ก็ยังสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในน้ำ

ห้องภาพที่ ๑๕ ภาพกนิรีและกนิร เป็นสัตว์ที่มีลักษณะครึ่งคนครึ่งนก มีปีกตรง
สะโพกทั้ง ๒ ข้าง มีหาง ขาเป็นนก กนิรีเป็นเพศเมียส่วนกนิรเป็นเพศผู้

ห้องภาพที่ ๑๖ ภาพเทพธิดาประโคนธรรพบรรเลงทิพย์ดุริยางค์ เป็นคนธรรพ์ซึ่ง
เป็นอมมนุษย์ครึ่งเทวดา อาศัยอยู่บนสวรรค์จตุมาหาราชิกา

จิตรกรรมฝาผนังในฐานอุโบสถด้านขวา เล่าเรื่องศีล ๕ เขียนด้วยสีน้ำมันลงบนฝา
ผนัง เพื่อช่วยเตือนใจให้ระลึกถึงคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า และการละเมิดศีล ๕ จะพาผู้
ปฏิบัติไปอบาย ทุกคติวินิบาตหลังจากตายแล้ว^{๔๕} โดยแบ่งเป็น ๕ ห้องภาพดังนี้

ห้องภาพที่ ๑ การละเมิดศีลข้อที่ ๑ ด้วยการทำลายชีวิตหรือดำเนินชีวิตที่เบียดเบียน
ผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย หลังตายแล้วต้องไปใช้กรรมในสัณฐานนรก ผุยมพะบาลถือเครื่องฟุ้ง
เครื่องแทงไล่ฟุ้งแทงคนนรกให้ได้รับความเจ็บปวดเวทนา

ห้องภาพที่ ๒ การละเมิดศีลข้อที่ ๒ ด้วยการเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ขโมยหรือดำเนิน
ชีวิตที่เบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์ หลังตายแล้วต้องไปชดใช้กรรมในนรก
ผุยมพะบาลไล่ฟุ้ง แทง ฟัน จามด้วยอาวุธมีคมและใช้จักรตัดคอคนนรกให้ได้รับทุกข์ทรมาน
อย่างยิ่ง และด้านล่างส่วนกลางมีภาพพระยายมบาลกำลังพิพากษาคดีคนบาป

ห้องภาพที่ ๓ การละเมิดศีลข้อที่ ๓ ด้วยการประพฤติดีกในกามทั้งหลายหรือดำเนิน
ชีวิตที่เบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ผิดประเพณีทางเพศ นอกใจคู่ครอง
หลังตายแล้วต้องไปชดใช้กรรมในนรก ผุยมพะบาลจะบังคับให้คนนรกปีนต้นจั่ว ถ้าตกลงมาก็
ถูกสุนัขกัดกินเนื้ออย่างทรมานไม่สิ้นสุด

ห้องภาพที่ ๔ การละเมิดศีลข้อที่ ๔ ด้วยการพูดเท็จหรือดำเนินชีวิตที่เบียดเบียน
ผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ หลังตายแล้วต้องไปชดใช้กรรมในนรก ผุยมพะบาลจะตัดสินกรอกน้ำเหล็ก
แดงเชื่อมลงคอ คนนรกจะใช้ขวานจามหัวตนเองแล้วให้นกแร้งเจาะกินหัวนั้น

ห้องภาพที่ ๕ การละเมิดศีลข้อที่ ๕ ด้วยการดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความ
ประมาทหรือดำเนินชีวิตที่ประมาท พลังพลาด มัวเมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสีย
สติสัมปชัญญะ หลังตายแล้วต้องไปชดใช้กรรมในนรก ผุยมพะบาลจะกรอกน้ำเดือดเหล็กแดง

^{๔๕} วิ.ม.(ไทย) ๕/๒๘๕/๙๘-๙๙.

เชื่อมลงคอคนนรก และบังคับแช่ตัวลงในหม้อน้ำเดือดเหล็กแดงเชื่อมใบใหญ่ ซึ่งคนนรกทั้งหลายจะต้องทุกข์ทรมานตราบอายุเท่าบาปเท่าที่ได้ทำไว้

จิตรกรรมฝาผนังในฐานอุโบสถด้านซ้าย ได้เขียนเหตุการณ์คลื่นสึนามิถล่มชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ พระธรรมวิมลโมลี (รุ่งธีรปัญญา) เจ้าคณะภาค ๑๗ (ดูแลจังหวัดภูเก็ต พังงา ระนอง กระบี่ ตรัง) ได้รับคำสั่งจากทางมหาเถรสมาคมให้เดินทางเข้าไปประจำในพื้นที่ประสบภัยเพื่อช่วยอำนวยความสะดวก แก้ปัญหา กำกับดูแล ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และปลอบขวัญผู้ประสบภัย ผู้ได้รับบาดเจ็บและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหลังจากเหตุการณ์สงบ ท่านมีความประสงค์ที่จะเขียนเล่าเหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นและบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ เกิดในช่วงเวลาเดียวกับการสร้างอุโบสถกลางน้ำแห่งนี้ ในส่วนเหตุการณ์คลื่นสึนามิได้เขียนแบ่งเป็น ๕ ห้องภาพ ดังนี้

ห้องภาพที่ ๑ ภาพนักท่องเที่ยวกำลังพักผ่อนและทำกิจกรรมต่างๆ ริมหาดทราย

ห้องภาพที่ ๒ ภาพคลื่นสึนามิโผล่มาเข้าท่วมบ้านเรือนและผู้คนกำลังแตกตื่นหนีตาย

ห้องภาพที่ ๓ ภาพคลื่นสึนามิพัดพาผู้คนและทรัพย์สินไปตามแรงน้ำที่เชี่ยวกราด

ห้องภาพที่ ๔ ภาพความเสียหายที่เกิดกับชีวิตและทรัพย์สิน การเร่งให้ความช่วยเหลือ ซึ่งภายในภาพมีพระธรรมวิมลโมลีช่วยประสานงาน

ห้องภาพที่ ๕ ภาพพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: กรณีเกิดภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิ

ผู้วิจัยขอสรุปว่า การเขียนเหตุการณ์สำคัญเป็นจิตรกรรมฝาผนัง เป็นการบันทึกเพื่อเตือนความจำอีกด้านหนึ่ง ทำให้คนรุ่นหลังทราบว่าได้เกิดอะไรขึ้นในขณะที่กำลังสร้างอุโบสถกลางน้ำ

๓.๔. กระบวนการสร้างอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กระบวนการสร้างอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดขึ้นจากการริเริ่มของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิต นันทิกขุ) แห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ที่ได้มาตรวจงานก่อสร้างที่ท่านเป็นเจ้าภาพสร้างให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เห็นบ่อน้ำที่ลึกประมาณ ๑๑ เมตร บนเนื้อที่ ๑๖ ไร่ ที่ทางมหาวิทยาลัยขุดดินไปถมเพื่อสร้างอาคาร ท่านจึงมีความคิดที่จะสร้างอุโบสถกลางน้ำ ณ ตรงนี้ให้ใหญ่โต ให้สมกับที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาโลก โดยพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิต นันทิกขุ) อุปถัมภ์ค่าใช้จ่ายในการสร้างมาตั้งแต่แรก ได้อาจารย์ ภิญโญ สุวรรณคีรี ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ออกแบบ โดยเน้นความงาม คงทน ประโยชน์ใช้สอย หากมองจากด้านนอกจะคิดว่าเล็ก ชั้นเดียว แต่มีลีลา ทรวดทรงเล็กเพรียว ตั้งอยู่กลางน้ำ ความจริงเป็นอุโบสถ ๒ ชั้น ใหญ่ขนาดรับผู้เข้าประชุมได้มากถึง ๔,๐๐๐ คน จึงนับว่าเป็นพระอุโบสถที่ใหญ่ มีความจุผู้เข้าประชุมมากที่สุดในโลก ได้

ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ เริ่มดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

ดังนั้นผู้วิจัยมีความคิดว่า อุโบสถกลางน้ำไม่เพียงแต่ใช้เป็นที่พักผ่อนของสงฆ์ หากแต่ อุโบสถแห่งนี้ยังมุ่งหมายให้ประเทศไทยเป็นสัญลักษณ์แห่งการเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา สามารถใช้การประกอบพิธีทางศาสนาของชาวพุทธทั่วโลก และใช้เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อทดแทนสิ่งปลูกสร้างที่ถูกทำลายไปในสมัยเสียกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้ เมื่อการก่อสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสร็จสิ้นแล้ว มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้จะรองรับพระภิกษุสงฆ์ได้จำนวนมากถึง ๒๐,๐๐๐ รูป

๓.๔.๑.กระบวนการเตรียมการ

กระบวนการเตรียมการสร้างอุโบสถกลางน้ำ ก่อนการดำเนินการก่อสร้างอาคารใดๆ ต้องมีการออกแบบอาคารดังกล่าวก่อน โดยขั้นตอนนี้ อุโบสถกลางน้ำได้รับการออกแบบจากอาจารย์ ภิญโญ สุวรรณคีรี ขั้นตอนต่อไปเป็นการขออนุญาตปลูกสร้าง ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ) การเตรียมการก่อนเข้าดำเนินการก่อสร้างจะเป็นการจัดการงานสนามและการเตรียมการก่อนเริ่มงานก่อสร้าง โดยเริ่มกระบวนการดำเนินการในหน่วยงานก่อสร้าง มีทั้งการศึกษาลักษณะและสภาพแวดล้อมของหน่วยงานก่อสร้าง การศึกษาลักษณะและสภาพที่ดินของพื้นที่ก่อสร้าง การศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมของพื้นที่ก่อสร้าง การศึกษาสภาพภูมิอากาศของหน่วยงาน ในที่นี้ สภาพของบริเวณที่จะดำเนินการก่อสร้างเป็นบ่อน้ำลึกประมาณ ๑๑ เมตร บนเนื้อที่ ๑๖ ไร่ การเตรียมการก่อนเข้าดำเนินการก่อสร้าง การเตรียมตัวด้านสถานที่ก่อสร้าง การเตรียมตัวด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างชั่วคราว การเตรียมตัวด้านการประกันวินาศภัย และความปลอดภัย

๓.๔.๒.กระบวนการดำเนินการ

กระบวนการดำเนินการก่อสร้าง เริ่มหลังจากการเตรียมการก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำ จะเป็นการเริ่มต้นของการเตรียมการก่อนการก่อสร้าง ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดการทรัพยากรในหน่วยงานก่อสร้าง การจัดการด้านกายภาพของหน่วยงานก่อสร้าง การจัดพื้นที่ทำงาน การจัดที่พักคนงาน การจัดการด้านสุขลักษณะของหน่วยงานก่อสร้าง และการจัดพื้นที่สำหรับวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างที่ต้องหลบแดด ฝน เพื่อป้องกันวัสดุก่อสร้างเสื่อมสภาพ

กระบวนการก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำ ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องโดยพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ) ที่ท่านได้เดินทางมาดูแลการก่อสร้างอย่างใกล้ชิด ต่อมาเมื่อภายหลังหลวงพ่อมรณภาพลงในวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ พระธรรมวิมลโมลี (รุ่น

ธีรปญโญ)^{๔๖} เจ้าคณะภาค ๑๗ และเจ้าอาวาสวัดวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้มารับงานดูแลการก่อสร้างอุโบสถต่อจากหลวงพ่อ^{๔๗} ท่านได้จัดให้มีพิธีเททองหล่อพระประธาน เพื่อประดิษฐานไว้ ณ อุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๑ การก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๕๕ ใช้งบประมาณ ๑๙๒ ล้านบาท มีการจัดพิธีมอบอุโบสถกลางน้ำให้ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ได้อัญเชิญพระประธานไปประดิษฐานภายในอุโบสถ

๓.๔.๓.กระบวนการตรวจสอบในการสร้างแต่ละช่วงตอน

กระบวนการตรวจสอบในการก่อสร้างนั้น ถ้าเป็นหน่วยงานของรัฐจะต้องมีคณะกรรมการตรวจการจ้างและผู้ควบคุมการก่อสร้าง ซึ่งหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างและการควบคุมงานก่อสร้างนั้นมีหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการตรวจการจ้างซึ่งแต่งตั้งโดยหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ มีหน้าที่ดังนี้

๑) ตรวจสอบรายงานการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และเหตุการณ์แวดล้อมที่ผู้ควบคุมงานรายงาน โดยตรวจสอบกับแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญาทุกสัปดาห์ รวมทั้งรับทราบหรือพิจารณาการสั่งหยุดงาน หรือพักงานของผู้ควบคุมงานแล้วรายงานหัวหน้าส่วนราชการเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

๒) การดำเนินการตาม ข้อ ๑) ในกรณีมีข้อสงสัยหรือมีกรณีที่เห็นว่า ตามหลักวิชาการช่างไม่น่าจะเป็นไปได้ ให้ออกตรวจงานจ้าง ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือที่ตกลงให้ทำงานจ้างนั้น ๆ โดยให้มีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม หรือตัดทอนงานจ้างได้ตามที่เห็นสมควร และตามหลักวิชาการช่างเพื่อให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญา

๓) โดยปกติให้ตรวจผลงานที่ผู้รับจ้างส่งมอบภายใน ๓ วันทำการ นับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบการส่งมอบงาน และให้ทำการตรวจรับให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วที่สุด

๔) เมื่อตรวจเห็นว่าเป็นการถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญาแล้ว ให้ถือว่าผู้รับจ้างส่งมอบงานครบถ้วนตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างส่งงานจ้างนั้น และให้ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงานทั้งหมดหรือเฉพาะงวด แล้วแต่กรณี โดยลงชื่อไว้เป็นหลักฐานอย่างน้อย ๒ ฉบับ มอบให้แก่ผู้รับจ้าง ๑ ฉบับ และเจ้าหน้าที่พัสดุ ๑ ฉบับ เพื่อทำการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินจากคลัง และรายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบ ในกรณีที่เห็นว่า

^{๔๖} มรณภาพลงเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๖ ณ โรงพยาบาลศิริราช ด้วยอาการติดเชื้อในกระแสโลหิต รวมสิริอายุ ๖๖ ปี พรรษาที่ ๔๖.

^{๔๗} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จากนาลันทาถึงมหาจุฬา ฯ, หน้า ๑๓๙

ผลงานที่ส่งมอบทั้งหมดหรืองวดใดก็ตามไม่เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญา ให้รายงานหัวหน้าส่วนราชการผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อทราบ หรือสั่งการ แล้วแต่กรณี

๕) ในกรณีที่กรรมการตรวจการจ้างบางคนไม่ยอมรับงาน โดยทำความเข้าใจแย้งไว้ ให้เสนอหัวหน้าส่วนราชการเพื่อพิจารณาสั่งการ ถ้าหัวหน้าส่วนราชการสั่งการให้ตรวจรับงานจ้างนั้นไว้ จึงจะดำเนินการตาม ๔)

ผู้ควบคุมงาน ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานของรัฐนั้นๆ มีหน้าที่ดังนี้

๑) ตรวจและควบคุมงาน ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือที่ตกลงให้ทำงานจ้างนั้น ๆ ทุกวัน ให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญาทุกประการโดยส่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนงานจ้างได้ตามที่เห็นสมควร และตามหลักวิชาช่างเพื่อให้เป็นไปตามแบบรูป รายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญา ถ้าผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามก็สั่งให้หยุดงานนั้นเฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดแล้วแต่กรณีไว้ก่อน จนกว่าผู้รับจ้างจะยอมปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งและให้รายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างทันที

๒) ในกรณีที่ปรากฏว่าแบบรูปรายการละเอียด หรือข้อกำหนดในสัญญามีข้อความขัดกัน หรือเป็นที่คาบเกี่ยวได้ว่าถึงแม้ว่างานนั้นจะได้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญา แต่เมื่อสำเร็จแล้วจะไม่มั่นคงแข็งแรง หรือไม่เป็นไปตามหลักวิชาช่างที่ดี หรือไม่ปลอดภัยให้สั่งพักงานนั้นไว้ก่อน แล้วรายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างโดยเร็ว

๓) จัดบันทึกสภาพการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและเหตุการณ์แวดล้อมเป็นรายวัน พร้อมทั้งผลการปฏิบัติงาน หรือการหยุดงานและสาเหตุที่มีการหยุดงานอย่างน้อย ๒ ฉบับ เพื่อรายงานให้คณะกรรมการตรวจการจ้างทราบทุกสัปดาห์ และเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้แก่เจ้าหน้าที่พัสดุเมื่อเสร็จงานแต่ละงวด โดยถือว่าเป็นเอกสารสำคัญของทางราชการเพื่อประกอบการตรวจสอบของผู้มีหน้าที่ การบันทึกการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างให้ระบุรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานและวัสดุที่ใช้ด้วย

๔) ในวันกำหนดลงมือทำการของผู้รับจ้างตามสัญญาและในวันถึงกำหนดส่งมอบงานแต่ละงวด ให้รายงานผลการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างว่าเป็นไปตามสัญญาหรือไม่ ให้คณะกรรมการตรวจการจ้างทราบภายใน ๓ วันทำการ นับแต่วันถึงกำหนดนั้น ๆ^{๔๔}

^{๔๔} งานพัสดุ กคพ.สบก.สคอ., คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดซื้อ/จัดจ้าง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม, [ออนไลน์]

ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำ กำลังหลักในการตรวจสอบและควบคุมในการก่อสร้างแต่ละขั้นแต่ละตอนนั้นคือ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ)นั่นเอง ท่านเดินทางมาตรวจสอบการก่อสร้างอย่างเนื่องๆ แม้ว่าช่วงหลังสุขภาพท่านนั้นไม่เอื้ออำนวยก็ตามเนื่องจากท่านนั้นอายุมากแล้ว ทำให้พุทธศาสนิกชนเห็นภาพท่านนั่งรถเข็นมาตรวจงานอยู่เสมอ และหลังจากที่ท่านมรณภาพเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ พระธรรมวิมลโมลี (รุ่น ชีรปญโญ) อดีตเจ้าวัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้สานต่อปณิธานของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ โดยมีที่ปรึกษาเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานการก่อสร้าง มี ดร.สามารถ ราชพลสิทธิ์ เป็นประธาน ใช้งบประมาณในการก่อสร้างทั้งสิ้น ๑๙๖,๕๑๐,๐๖๘.๒๐ บาท^{๔๙}

ระยะเวลาดำเนินการก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำ ได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ เริ่มดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๘ การก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๕๕ และมีการจัดพิธีมอบให้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นระยะเวลาจนถึงส่งมอบทั้งสิ้น ๘ ปี ๔ เดือน ๑๑ วัน

สรุป

กระบวนการสร้างอุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการทำวิจัยไว้ ๔ ประเด็น สรุปได้พอสังเขปดังนี้

(๑) แนวคิดในการสร้างอุโบสถในสังคมไทย นิยมสร้างอุโบสถแบ่งออกเป็น อุโบสถในน้ำและอุโบสถบนบก อุโบสถไทยระยะแรกเช่นเดียวกับประเทศอินเดีย คือเป็นพื้นที่เปิดโล่งอาศัยเพียงแนวสีมาปักแสดงเขตสำหรับทำสังฆกรรม กระทั่งในสมัยทวารวดีปรากฏถึงหลักฐานในการทำอุโบสถ สมัยสุโขทัยอุโบสถเป็นไปในลักษณะ นทีสีมา หรืออุโบสถน้ำ อุโบสถมีสีมากำหนดเขตโดยรอบ อยู่ห่างไปเป็นเอกเทศ มีขนาดเล็กไม่ใหญ่นัก แต่เพียงพอให้ภิกษุจำนวน ๒๑ รูปได้ประกอบพิธีและไม่ได้เน้นความสำคัญเท่าวิหาร สมัยอยุธยาตอนกลางจนถึงสมัย อุโบสถมีความสำคัญมากที่สุด ถูกสร้างอยู่ข้างหน้าหรือควบคู่กับวิหาร สมัยกรุงธนบุรี ยังคงรักษาคติแบบแผนเดิมจากกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้รับอิทธิพลของศิลปะ ๕ อย่างมาเป็นแนวคิด คือ (๑) อิทธิพลศิลปะแบบอยุธยา (๒) อิทธิพลศิลปะแบบสุโขทัย (๓) อิทธิพลศิลปะแบบจีน (๔) อิทธิพลศิลปะแบบตะวันตก และ (๕) ศิลปะแบบรัตนโกสินทร์แท้ เมื่อแยกแยะแนวคิดไปตามภูมิภาค ปรากฏดังนี้ (๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อมีการสร้างสิม (อุโบสถ)

^{๔๙} ชาวทั่วไปไทย, (๖ ก.ค. ๕๖), “ส่งมอบอุโบสถกลางน้ำปณิธานสุดท้ายหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ” เดลินิวส์, [ออนไลน์], ๔ย่อหน้า, แหล่งที่มา : <http://www.dailynews.co.th/thailand/217222>. [๒๘ กันยายน ๒๕๕๖].

แล้วนิยมนุ้ทุกสัปดาห์ไปเพื่อกำหนดขอบเขตหรืออาณาเขต (๒) ภาคใต้ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนามหายานและศิลปะสมัยศรีวิชัย วัฒนธรรมการใช้ถ้ำของคาบสมุทรมลายูของไทยเป็นศาสนสถานที่เนื่องในพุทธศาสนาประกอบการทำสังฆกรรม

(๒) แนวคิดในการสร้างอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ สถานที่ดั้งเดิมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง ๒ แห่งในกรุงเทพมหานครนั้น ไม่เพียงพอต่อการรองรับการเติบโตของมหาวิทยาลัยทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประกอบกับได้รับการถวายที่ดิน ที่อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้มีโครงการสร้างและย้ายมหาวิทยาลัยไป การก่อสร้างอาคารเรียนและที่ทำการมหาวิทยาลัยแห่งใหม่นั้น มีการขุดดินจากด้านหลังมาเพื่อถมที่ดินเพื่อปลูกสร้างให้สูง ทำให้ด้านหลังเกิดเป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่ขึ้นมา พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตทิพย์) ในขณะนั้นท่านได้เป็นเจ้าภาพในการก่อสร้างอาคารอาคารที่พักพระสงฆ์อาคันตุกะ (อาคาร ๙๒ ปี บัณฑิตทิพย์) ได้มาตรวจงานอาคารดังกล่าว จึงมีความคิดที่จะสร้างอุโบสถไว้ตรงที่นี้ เนื่องจากที่ดินด้านหลังบริเวณดังกล่าว เป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่และลึกมาก หากดำเนินการถมดินเพื่อปลูกสร้างอุโบสถขึ้นมาใหม่นั้น จะเป็นการเพิ่มงบประมาณขึ้นเป็นจำนวนมาก ควรมีอุโบสถภายในมหาวิทยาลัยเพื่อใช้เป็นที่พักสงฆ์สำหรับพระนิสิตที่เข้ามาศึกษาและพำนักอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้

(๓) รูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบของอุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อุโบสถกลางน้ำมีรูปแบบ ลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทยประยุกต์ ๒ ชั้น ตั้งอยู่กลางสระน้ำขนาดใหญ่ อาคารอุโบสถสร้างเป็นลักษณะช้อนรูป เมื่อมองจากภายนอกจะเห็นเป็นอุโบสถชั้นเดียว พื้นที่ใช้สอยชั้นบน ๑๖๐ ตารางเมตร รองรับพระสงฆ์ได้ ๒๕๐ รูป พื้นที่ใช้สอยชั้นล่าง ๓,๕๐๐ ตารางเมตร รองรับพระสงฆ์ได้ ๔,๐๐๐ รูป องค์ประกอบภายนอกอุโบสถกลางน้ำ มีศาลาประดิษฐานรูปเหมือนพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตทิพย์) มีศาลารายรอบอุโบสถอีก ๗ ศาลามีพระประจำวันเกิดประดิษฐานอยู่ องค์ประกอบภายในอุโบสถกลางน้ำ ภายในประกอบด้วย พระประธานในอุโบสถ คือ พระพุทธรูปปางปราบพระยาชมพูดีหรือปางทรงเครื่อง ทรงเครื่องตันอย่างพระมหากษัตริย์ไทย พระพุทธรูปลักษณะโดยทั่วไปคล้ายศิลปะต้นแบบสุโขทัย จิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถกลางน้ำ เล่าเรื่องระดับบนผนังทั้งสี่ด้านมี ๑๖ ห้องภาพ

(๔) กระบวนการสร้างอุโบสถกลางน้ำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระบวนการก่อสร้างอุโบสถกลางน้ำประกอบด้วย กระบวนการเตรียมการ, กระบวนการดำเนินงาน และกระบวนการตรวจสอบในการสร้างแต่ละช่วงตอน อุโบสถกลางน้ำก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้วัสดุก่อสร้างที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ เริ่มดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่

วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๘ เริ่มดำเนินกระบวนการเตรียมงาน โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับพระพรหมมงคลจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ) ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างอยู่นั้น พระพรหมมงคลจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ) ท่านได้เข้ามาตรวจสอบการสร้างในแต่ละขั้นตอนมาโดยตลอด จนกระทั่งท่านได้มรณภาพลงเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ พระธรรมวิมลโมลี (รุ่ง ธีรบุญโญ) ได้เข้ามาสานต่อในการสร้างอุโบสถกลางน้ำต่อ จนกระทั่งท่านได้มรณภาพลงอีกรูปหนึ่งเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๖ การก่อสร้างดำเนินต่อจนแล้วเสร็จ โดยมีที่ปรึกษาเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานการก่อสร้าง ซึ่งมีดร.สามารถ ราชพลสิทธิ์ เป็นประธาน และมีการจัดพิธีมอบให้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ใช้งบประมาณในการก่อสร้างทั้งสิ้น ๑๙๖ ล้านบาท เป็นระยะเวลาจนถึงส่งมอบทั้งสิ้น ๘ ปี ๔ เดือน ๑๑ วัน